

CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM YO 'NALISHI TALABALARINI HARBIY VATANPARVARLIGI RUHIDA TARBIYALASHNI TAKOMILLASHTIRISH

Anvar Khanimkulov Rahimkulovich

TDPU Harbiy ta'lim fakulteti katta o'qituvchisi

Xonimqulovanvar03@gmail.com

+998909724171

Annotatsiya: Jahon mamlakatlarida va xalqaro ilmiy tadqiqot markazlarida yoshlarda harbiy vatanparvarlik ko'nikma va malakalarini rivojlantirish, AQSHda nasional-liberalizm mafkurasi asosida yoshlarda vatanparvarligini oshirish, Yaponiyada «yapon mo'jizasi»ga asoslangan ta'lim-tarbiya jarayonida harbiy vatanparvarlik asoslarini o'rgatish bo'yicha ilmiy taqiqotlar olib borilmoqda. Bu orqali yoshlarda dunyoda ro'y berayotgan siyosiy-ijtimoiy jarayonlarga milliy manfaatlardan kelib chiqqan holda yondashish ko'nikmalarini, har qanday murakkab vaziyatlarda tezkor va mustaqil qaror qabul qilish, zamonaviy harbiy-texnika vositalaridan samarali foydalanish malakalar shakllanish bo'yicha ham ilmiy taqiqotlarga e'tibor berilmoqda.

Kalit so'zlar: *chaqiriqqacha harbiy ta'lim, talabalar, Oliy ta'lim muassasalari, harbiy vatanparvarlik ruhi, takomillashtirish, harbiy- texnik vositalar, malaka, siyosiy - ijtimoiy vaziyat*

Respublikamizda yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, vatanga sadoqatlik ruhiyatini oshirishning meyoriy asoslari va moddiy texnik bazasi yaratildi. Respublikamiz yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga doir ishlar samaradorligini oshirish va faollashtirish, bu boradagi ta'lim-tarbiya ishlariga mamlakat fuqarolarini, davlat va nodavlat notijorat tashkilotlarini hamda fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini yanada faol jalb etish va yoshlar ongiga vatanparvarlik, mardlik tuyg'ularini singdirish dolzarb vazifalardan biriga aylanmoqda. Natijada yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning pedagogiye-psixalogik imkoniyatlari harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tizimini takomillashtirish zaruratini asoslaydi.

Falsafiy, metodologik, metodik, psixologik va pedagogik yondashuvlarga hamda chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarini harbiy vatanparvarligi ruhida tarbiyalashga tarbiyalashga doir milliy tajriba, respublikamiz va chet ellik olimlar, shuningdek, guruh va seksiya komandirlarining tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishga doir asoslanganligi; tadqiqot vazifalariga mos keluvchi, o'zaro bir-birini to'ldirib boruvchi tadqiqot metodlarining qo'llanilganligi, tahlil va tadqiqot tavsifining miqdor, shuningdek, sifat jihatidan ta'minlanganligi, tajriba-sinov ishlarining reprezentativligi hamda olingan natijalarning matematik-statistik tahlil metodlari yordamida qayta ishlanganligi bilan belgilanadi.

Vatanparvarlik insonning fuqaro hamda muayyan jamiyat a'zosi sifatidagi eng buyuk burchi bo'lib, oilaga sadoqat, kelajakka ishonch, tarixga hurmat, bugungi kuniga e'tibor, atrofdagi insonlar manfaatlarini hisobga olish, haqni nohaqdan ajrata olish kabi xislatlarni jamlaydi. Istalgan qo'shin, jamiyatda vatanparvarlik tuyg'usi kamolga yetmas ekan, uning ixtiyoriga eng zamonavy qurol berilganda ham foydasi bo'lmaydi. Shuning uchun ham Vatan himoyasida, avvalo, inson omili yetakchi o'rinda turadi.

Respublikamiz prezidenti Sh.Mirziyoyev o'z nutqlaridan birida ma'naviy-ma'rifiy tarbiya o'ta muhim, nozik va hal qiluvchi masala ekanligini ta'kidlab, bugungi yoshlar bilan olib boriladigan ta'lim-tarbiya jarayonida ulardagi vatanparvarlik sifatlarini voyaga yetkazishning yangicha tizimini ishlab chiqish vazifalarini kun tartibiga qo'yidilar. Yurtboshimiz bu jarayonda tarixiy an'analar hamda xorijiy mamlakatlar tajribalari umumlashtirib, zamonaviy ilmiy asosda yurtimizda bolalar va o'smirlarning vatanparvarlik tashkilotlarini tuzish kabi tavsiyalarni berdi. Yoshlarning harbiy hayot, jismoniy tarbiya bilan bog'liq tadbirlarda ishtirok etishida qog'ozbozlik, yuzakilik va sustkashlikka yo'l qo'yish katta xato ekanligi ta'kidlandi, shuning uchun talaba-yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning yangicha

pedagogik texnologiyalarini ishlab chiqish va vatanparvarlik tarbiyasi bo'yicha yangicha metodologiyani ishlab chiqish bugungi ilmiy tadqiqotlarning bosh maqsadiga aylanib ulgardi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi ta'limi sohasida «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni hamda «Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi»da belgilangan vazifalarning to'laqonli amalga oshirishga erishish ham yoshlarda vatanparvarlik sifatlarini va fidoyilik xususiyatini shakllantirishda muhim omil bo'ladi. Harbiy vatanparvarlik insondan sabrli, chidamli, qat'iyatli, matonatli, jasurlik va mardlik fazilatlariga ega bo'lishni shart qilib qo'yish orqali u mohiyatan insonning kundalik mayda tashvishlardan ulug'vorlikka olib chiqadi. Ya'ni inson harbiy vatanparvarlik orqali xudbinona vatanni sevishdan, vatan oldidagi axloqiy burchini anglashga o'tadi, ulg'ayadi.

Talabalar uchun vatanparvarlik tarbiyasining muhimligi mamlakatimiz xavfsizligi, mudofaa quvvatini mustahkamlash, fuqarolarning xavfsizligini ta'minlash zaruriyati bilan ham belgilanadi. Shu sababli talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ta'lim-tarbiya ishlari oldida turgan ulug'vor, mas'uliyatli vazifa bo'lib qolmoqda. Mustaqil davlatimizning bugungi bosh vazifalaridan biri – yurtim, elim deb kuyib, yonib yashaydigan vatanparvar komil insonni tarbiyalashdir.

Pedagogik jarayonda talabalarni vatanparvarligi, yurtga muhabbat tuyg'usining chinakam e'tiqodga, chinakam aqidaga aylanishi uchun ularda tarixiy shaxslarni vatanparvarligi, vatan oldidagi qahramonligi o'rgatish, psixologik ta'sir ko'rsatib mardlik va jasorat sifatlarini rivojlantirish mumkin. Misol uchun, Shayx Najmiddin Kubro o'zi bosh bo'lib, xalqdan lashkar tuzib, Urganch fuqarosini dushmanga qarshi jangga ruhlantiradi. Beomon jangda Shayx bayroqni baland ko'targan holda to'singgi nafasiga qadar uni qo'lda tutib boradi. Dushmanlar bayroqni olish uchun shayxning barmoqlarini bir-bir kesib olishga majbur bo'lgan ekanlar.

Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi insonda yuqori mudofaa ongini, Vatanning qurolli himoyasi uchun zarur bo'lgan g'oyaviy-siyosiy, ma'naviy-psixologik va axloqiy sifatlarni shakllantirish bo'yicha tizimli, maqsadga yo'nalgan ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat bo'ladi. Talabalarda vatanparvarlikni rivojlantirishda pedagogik-psixologik tayyorgarlikni ahamiyati juda yuqori hisoblanadi. Jamiyatda harbiy vatanparvarlik tarbiyasi nafaqat pedagogik-psixologik asoslarga, balki ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, axloqiy asoslarga bog'liq ekanligiga e'tibor berish zarur. Shubhasiz, yoshlar orasida harbiy-vatanparvarlik ishlarini kuchaytirish bo'yicha faoliyat bugungi kunda mahalliy, hududiy xususiyatlarni, shuningdek foydalaniladigan kuchlar va vositalarni avvalgidan ko'ra ko'proq kengaytirish maqsadga muvofiq.

O'zbekistonning yangi taraqqiyot bosqichida barcha sohalar kabi ma'naviy sohada ham yangicha yondashuvlar va munosabatlar shakllanmoqda. Zero, bu sohada bajariladigan ishlar, tadqiq qilishga muhtoj muammolar ancha yillardan beri yig'ilib kelmoqda edi. Bunday dolzarb vazifalardan biri vatanparvarlik tarbiyasidir. Yoshlarni turli zararli diniy oqimlardan, «ommaviy madaniyat» niqobi ostida kirib kelayotgan buzg'unchi va yot g'oyalar ta'siridan himoya qilish, to'g'ri yo'ldan adashgan fuqarolarni sog'lom turmush tarziga qaytarish maqsadida olib borilayotgan ishlar biz kutgan natijani bermayapti. Shuning uchun ham yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda vatanparvarlik tarbiyasi muhim ekanligini, uni shakllantirish va takomillashtirish insonning tug'ilishidan to umrining oxirigacha davom etadigan jarayon ekanligini uqtirib o'rgatib borishimiz lozim. Yoshlarni Vatan va millat oldidagi burch va mas'uliyatini his qilishga o'rgatish, qonunlarga rioya etish fazilatlarini qaror toptirishdan iboratdir.

Insonparvarlik shaxsga yo'naltirilgan muhitning rivojlanishiga o'qituvchilarning ishbilarmon madaniyati darajasi ta'sir ko'rsatadi, bular: kompetentlik, professionallik, jamoada ishlash malakasi, ijro intizomi, tashabbuskorlik, muloyimlik va boshqalar. Gumanitar pedagogik muhitni rivojlantirishning natijasi universitetning korporasiya, ochiq ijtimoiy-madaniy tizim, kommunikasiya va sog'lom hayot tarzi markazining shakllanishi hisoblanadi. Bundan talabalarda harbiy-vatanparvarlik tayyorgarligini shakllantirish (rivojlangan insonparvarlik shaxsga yo'naltirilgan muhit sharoitida) umuman shaxs va xususan zaxira talabaining madaniyatiga talablarni amalga oshirish imkonini berishi kelib chiqadi. Harbiy-vatanparvarlik tayyorgarligi jarayonida an'anaviy va innovasion texnologiyalar birligini qo'llash. Talabalar harbiy-vatanparvarlik tayyorgarligi jarayonida an'anaviy va innovasion texnologiyalarning birligidan foydalanish bir necha omillar bilan bog'liq: an'anaviy va innovasion texnologiyalarning o'ziga xosligi, pedagogik jarayonda ularni qo'llash xususiyatlari; ta'lim yili, ta'lim oluvchilarning mavjud tayyorgarliklari

darajasi, talabalarining individual-shaxsiy xususiyatlari bilan bog'liq harbiy-vatanparvarlik tayyorgarligini yangi bosqichga olib chiqishimiz zarur.

Xulosa qilib aytganda, talabalar harbiy-vatanparvarlik tayyorgarligining boshlang'ich bosqichida o'quv-tarbiya faoliyatida sub'yekt-ob'yektki yondashuv qo'llanadi, bu harbiy kasbning o'ziga xosligi bilan bog'liq. So'ngra asta-sekin talabalarni o'zaro munosabatlarning boshqa darajasiga o'tkazish amalga oshiriladi, an'anaviy o'qitish va tarbiya texnologiyalarini o'zgacha qo'llash ta'lim oluvchilarning sub'yekt-sub'yektki munosabatlarda ijodiy mustaqil ishiga mo'ljallangan kelgusi innovasion faoliyati uchun asos bo'luvchi baza sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan Adabiyotlar Ro'yxati:

1. «Chaqiriqqacha harbiy ta'lim» yo'nalishi bo'yicha qabul qilishda kasbiy imtihon qanday o'tkaziladi | Norma.uz https://www.norma.uz/uz/qonunchilikda_yangi/chaqiriqqacha_harbiy_talim_yunalishi_buy_icha_qabul_qilishda_kasbiy_imtihon_qanday_utkaziladi
2. Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarining ta'lim jarayonini loyihalash. <https://cyberleninka.ru/article/n/chaqiriqqacha-harbiy-ta-lim-yo-nalishi-talabalarining-ta-lim-jarayonini-loyihalash>
3. Yusupova M.A. Loyiha texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tatbiq etish.-T:Universitet, 2020.-B.17.
4. Vatanparvarlik — Hayotimizning ma'naviy asosi - Xalq so'zi. <https://xs.uz/uz/post/vatanparvarlik-hayotimizning-manavij-asosi>
5. Vatanparvarlik tarbiyasini berishning pedagogik asoslari. <https://fayllar.org/1-vatanparvarlik-tarbiyasini-berishning-pedagogik-asoslari.html>